

SIMPOZIJI, POSVETI

PRAVICE STAREJŠIH KOT OGLEDALO DRUŽBE

Ljubljana, Pravna fakulteta,
10. december 2010

Ob dnevu človekovih pravic 10. 12. 2010 je potekal posvet v organizaciji Varuha človekovih pravic z naslovom Pravice starejših kot ogledalo družbe. Uvodni pozdrav na posvetu je imela Varuhinja človekovih pravic dr. Zdenka Čebašek Travnik, dr. med. Poudarila je, da je medgeneracijsko sožitje in sodelovanje v današnjem času zelo pomembno. Kot primer dobre prakse medgeneracijskega sodelovanja je predstavila primer punčke iz cunj, ki jih izdelujejo v Hiši sadežev družbe v Murski Soboti. Punčka je podobna tistim punčkam, ki so jih imele naše babice in prav one sedaj izdelujejo te punčke skupaj z otroci.

Dr. Mateja Kožuh Novak, dr. med. iz Zveze društev upokojencev Slovenije je v svojem prispevku predstavila odnos do starejših v naši družbi. Na samem začetku je povedala, da so ponavadi na posvetih starejši povabljeni k besedi med zadnjimi, na tem posvetu pa je ravno obratno. Poudarila je, da se pogosto starejše odriva na rob, da se jim ne da priložnosti povedati tistega, kar želijo povedati. Starejši so bolj podvrženi revščini kot ostale skupine prebivalstva, saj ima 80 % upokojencev nižjo pokojnino od 700 €. S tem so posledično potisnjeni na rob. Premalo je poudarjeno, koliko starejši še prispevajo družbi. Ogromno pripomorejo pri varstvu otrok, kuhanju, pospravljanju, opraviilih po hiši in okrog nje. To delo je premalo spoštovano in velika škoda je, da se o tem ne govori bolj naglas. Starejši so pogosto zapostavljeni, nimajo možnosti predajati svojih znanj in izkušenj na mlajši dve generaciji.

Veliko pozornosti je potrebno nameniti nasilju nad starejšimi. Pogosto se namreč dogaja, da so starejši žrtve različnih oblik nasilja, vendar o tem ne želijo govoriti. To še vedno predstavlja tabu temo. Starejše je strah spregovoriti o tem, pogosto jih je tudi sram, da bi okolica izvedela za nasilje, in zato raje molčijo. Starejši pogosto sami pri sebi začnejo iskati vzroke za nasilje. Sprašujejo se, kaj so naredili narobe, da je prišlo do nasilja? Kje so ga polomili? Do nasilja pogosto pride zaradi hitrega tempa življenja. Ljudje živijo drug mimo drugega, zaradi česar pa hitro pride do nesoglasij. K boljšemu razumevanju zagotovo pripomore lep osebni pogovor med različnimi generacijami.

Kršitev pravic starejših, kot jih zaznava Varuh človekovih pravic RS, sta nam predstavila dr. Ingrid Russi Zagožen in mag. Jure Markič. Dr. Russi Zagožen je spregovorila o pravicah starejših do odločanja o samem sebi. Starejši v veliko primerih niso samostojni, ko gre za odločanje o njihovih pravicah. To se zelo pogosto kaže pri namestitvi starejših v dom za starejše. Take problematike je veliko, vendar se na zunaj ne odraža v celotnem obsegu. Enega od problemov predstavljajo cene oskrbe na domu. Te so še vedno previsoke in zato si marsikdo take oskrbe ne more privoščiti. Izpostavila je tudi težave, ki nastanejo, ko kdo od starejših zboli. Svojci, ki prevzamejo skrb, potrebujejo izobraževanje glede oskrbe, usposabljanje in od časa do časa institucionalno varstvo za svojca, da si vzamejo malo oddiha. V primeru, da človek skrbi za starejšega svojca bi bilo potrebno zanj zakonsko urediti delo s krajšim delovnim časom. Starejšim, ki so žrtve nasilja, je potrebno zagotoviti zagovorništvo. Pogosto so starejši tudi premalo informirani in niti ne vedo, kakšne so njihove pravice, saj so nekatere

re informacije dostopne samo preko spletnih aplikacij, katerih pa starejši še vedno v veliki meri ne obvladajo. Slabost je tudi slaba lokalna pokritost z domovi za starejše. Starejši se težje prilagajajo novemu okolju in zato v domu za starejše pogosto ne najdejo družbe, v drugem okolju pa potrebujejo tudi veliko pomoči, da se vključijo v domsko življenje.

Mag. Markič je predstavil statistiko obiskov Varuha človekovih pravic v domovih za starejše. Varuh v svojem poročilu prestavi pomanjkljivosti v domovih. Največ pomanjkljivosti je na varovanih oddelkih. Gre za področje, ki je potrebno posebne obravnave in pozornosti. Pomemben poudarek v poročilu so primeri dobrih praks v domovih. Ti primeri pomagajo tudi ostalim domovom pri dvigu kvalitete bivanja za stanovalce doma.

Študent socialnega dela, Janez Orehek, je predstavil medgeneracijsko sodelovanje v institucionalnem varstvu. Kot prostovoljec v domu za starejše je dejaven pri različnih projektih, kjer se povezuje mlada in starejša generacija. Poudaril je, da imajo starejši veliko modrosti, vendar si ne vzamemo časa, da bi jih poslušali in slišali. Prostovoljstvo v domu dviga kvaliteto bivanja stanovalcev, hkrati pa pomembno prispeva k boljšemu vzdušju v samem domu.

V odsotnosti Rošče Šonc je o projektu Starejši za starejše spregovorila dr. Mateja Kožuh Novak, dr. med. Namen projekta je obiskati vse ljudi, starejše od 69 let. Projekt izvajajo prostovoljke, ki starejše ljudi obiskujejo na njihovih domovih. Skupaj izpolnijo anketo in na ta način izvedo, kaj starejši ljudje potrebujejo. Cilj projekta je starejšim, ki potrebujejo pomoč, to pomoč nuditi. Pomoč starejšim ljudem nudijo prostovoljci, ki pa potrebujejo pomoč s strani koordinatorja. Slednji ima seznam starejših ljudi, ki potrebujejo pomoč, in seznam prostovoljcev, ki pomoč lahko nudijo. Na tak način Zveza društev upokojencev dokazuje, kako velik je prispevek starejših v slovenski družbi.

Pregled vrednot javnega zdravstva v luči položaja in pravic starejših oseb je predstavil dr. Božidar Voljč, dr. med. Zdravje je vrednota, ki je v javnem zdravstvu najbolj zapletena in je ni mogoče enostavno opredeliti. Zdravje posameznika je odvisno od načina življenja in od skrbi za zdravje. Naslednja pomembna vrednota je pravičnost, ki je povezana z zdravjem posameznika. Pravičnost v javnem zdravstvu pomeni, da so do vseh ukrepov upravičeni vsi. Poudaril je še enakopravnost, solidarnost, dostopnost in kakovost. Vsaka od vrednot se pomembno povezuje z drugimi vrednotami javnega zdravstva, ki imajo pomembno vlogo pri uresničevanju strategij s področja zdravstva.

Gospa Janja Romih z Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve je pripravila pregled razvoja varstva starejših. Povedala je, da sta v pripravi Zakon o socialno varstveni dejavnosti in Zakon o dolgotrajni oskrbi, ki bosta vplivala na razvoj storitev in programov socialnega varstva. Poleg tega se pripravlja Nacionalni program socialnega varstva od 2011 do 2015 in Strategija za kakovostno staranje, solidarnost in sožitje generacij v Sloveniji za obdobje od leta 2011 do leta 2015. Poudarila je, da je za starejše ljudi pomembna cenovna dostopnost storitev in v ta namen je v pripravi nov pravilnik o metodologiji za oblikovanje cen socialnovarstvenih storitev. V pripravi je tudi pravilnik o normativih in standardih socialnovarstvenih storitev.

Gospa mag. Zdenka Tičar z Ministrstva za zdravje je predstavila pomen patronažne službe. Obremenitev patronažnih sester je prevelika. Pomembno je, da se povečajo preventivni obiski na domu, saj je potrebno stvari preprečevati. Pokazale so se potrebe po preventivi v domačem okolju – da bi na dom prišla ena oseba tako za stare kot za mlade. Na tak način bi se izboljšalo stanje glede prepoznavanja potreb v domačem okolju. Vsak starejši človek si želi ostati v domačem okolju čim dlje časa, zato mu je potrebno zagotoviti storitve, ki jih potrebuje.

Zaenkrat so na terenu še vedno samo patro-
nažne sestre in tim na terenu bi bilo potrebno
razširiti.

Zadnji govorec je bil gospod Aldo Trnovec.
Povedal je, da so danes zelo pomembne vredno-
te mladosti, lep obraz, vitek stas in fizična moč,
premalo pa se poudarja znanje in izkušnje sta-
rejše generacije. Poseben poudarek je namenil
skrbi za druženje starejših, za izobraževanje,
kulturo in šport. Starejši se morajo čim bolj
aktivno vključevati v družbeno življenje, dokler
to zmorejo. Posebno skrb je potrebno nameniti
tistim, ki ne morejo od doma. Tem zelo veliko
pomoč predstavljajo prostovoljci in sosedska
pomoč. Mrežo storitev je potrebno prilago-
diti potrebam ljudi. Ob koncu je poudaril, da
morajo biti starejši ljudje aktivni pri pripravi

dokumentov in programov, namenjenih starej-
šim ljudem. Starejša generacija najbolje pozna
svoje potrebe, zato bi morali mlajši generaciji
nameniti več pozornosti medgeneracijskemu
sodelovanju.

Ob koncu posveta je sledila razprava, na
kateri so posamezni govorniki predstavili poziti-
vne premike v odnosu do starejših ljudi. Pre-
bivalstvo se hitro stara in potrebni so takojšnji
ukrepi, ki bodo pomagali izboljšati povezanost
vseh treh generacij. Programi za medgeneracij-
sko sodelovanje so ključnega pomena, vendar
se prepogosto dogaja, da sta v sodelovanje
vključeni mlajša in starejša generacija, srednja
generacija, ki igra pomembno vlogo pri od-
ločanju, pa je v medgeneracijsko sodelovanje
premalo vključena.

Klemen Jerinc